

Statens tilsyn for planter, fisk, dyr og næringsmidler

Mattilsynet

Mattilsynet og radioaktivitet

Tsjernobyseminar
Steinkjer 11-12. april 2011

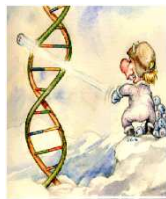
Hvem er jeg?

- Inger Halle Skagen, Seniorrådgiver, Mattilsynet, Hovedkontoret, Seksjon for animalsk mat, Tilsynsavdelingen.
- Arbeider hovedsakelig med veterinære legemidler og radioaktivitet i mat på tilsynssiden.
- Har jobbet til og fra med Lorakonprogrammet siden 2005.
- Jobber ikke med beredskapsplanen eller regelverksutvikling, men er involvert som bidragsyter.

Mattilsynet

Presentasjon

- Litt om Lorakonprogrammet som det er i dag.
- Mest om beredskapsplanen for atomhendelser.
- Litt om hvordan Mattilsynet jobbet under hendelsen i Japan.
- Og til slutt litt om veien videre.

Mattilsynet

Historie/bakgrunn

- Lorakon var et gammelt overvåkningsnettverk etter prøvesprengingene. Det var ganske nedbygd i 86, og kompetansen var i ferd med å gå av med pensjon. Mattilsynet er bare en aktør i dette.
- Etter Tsjernobylyykken hadde man behov for å sikre mattryggheten og samtidig slippe å kassere kjøtt, og man vekket nettverket til live igjen. Mattilsynet er bare en aktør i nettverket.
- Overvåkingen er også brukt til å se på langtidstrender etter ulykken.

Mattilsynet

Lorakon slik det er i dag

Sommerovervåking – måling av levende dyr (småfe og storfe), melk og sopp, for å se hvordan utviklingen av radioaktivitetsnivåene er over sommeren. Dette gir grunnlag for eventuelt tidligere innsanking av dyr og levende dyr målinger før slakt.

Soneinndeling – Fastsetting av nedføringsvedtak eller frigiving til slakt i ulike soner eller i enkeltbesetninger. Vedtakene baseres på årets levende dyr målinger eller på erfaringstall fra tidligere år. Trenden er at stadig flere soner frigis.

Mattilsynet

forts....

Levende dyr måling av rein før slakt i tiltaksgruppe (B-D).

Reindriftsforvaltningen deler i tiltaksgrupper basert på tidligere målinger.

Stikkprøvekontroll av slaktede dyr (småfe, storfe og rein) for å se om tiltakene har vært tilstrekkelige.

Helkroppsmålinger av utsatte befolkningsgrupper i regi av Strålevernet.

- Mattilsynet har, i samarbeid med Strålevernet, også overvåking av fisk i Barentshavet og overvåking av skjell fra ulike områder langs kysten.
- Matkurven, målinger av diverse næringsmidler i dagligvarehandelen, er blitt pensjonert og har ikke blitt utført etter 1.1.2005.

Mattilsynet

Nyheter i Lorakonprogrammet

- Endelig nytt måleutstyr. Første kurs var høsten 2010, neste kurs i år.
- Flymålinger av reinbeiter sommeren 2011 (i regi av Strålevernet og andre etater).
- Bedre oversikt når måleresultater og stikkprøvekontroller kan legges inn i MATS (forhåpentligvis i løpet av dette eller neste år).

Mattilsynet

Nytt måleutstyr

Mattilsynet

Kan vi snart slutte med Lorakon?

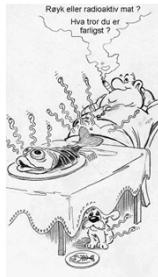
•Det er mange som mener at overvåkingen av mat/dyr er bortkastede penger og gir minimal effekt på folkehelsen.

•Foreløpig ser vi at programmet er nødvendig, ikke minst for å opprettholde et visst beredskapsnivå.

•Det vil komme endringer i regelverk og program i årene fremover.

•Det er satt ned en arbeidsgruppe som ser på dagens regelverk og som skal vurdere hvilke endringer som trengs.

•Det vil også jobbes med selve programmet basert på hvilke føringer som gis og regelverk (grenseverdier) som fastsettes.

Mattilsynet

Beredskap i Mattilsynet ved radioaktive hendelser

Mattilsynet

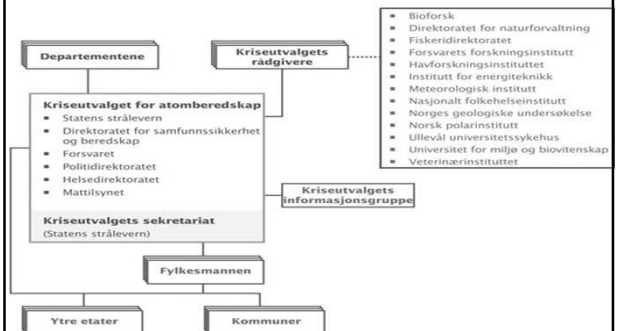
Beredskap i Mattilsynet ved radioaktive hendelser

Mattilsynet er en av etatene som deltar i Kriseutvalget for atomberedskap

- **FBP atom** – er Mattilsynets faglig beredskapsplan.
- Mattilsynet har instrumenter til levende dyr målinger, 20 nye og noen gamle som synger på siste verset.
- Avtaler med regionale lab'er for analyse av blant annet radioaktivitet i næringsmidler (per i dag 8 stykker).
- Vi har en organisasjon som er vant til å håndtere hendelser.

Mattilsynet

Atomberedskapsorganisasjonen (bestemt av Kgl res. av 17.2.2006)

Atomberedskapsorganisasjonen

Atomberedskapsorganisasjonen skal stille ekspertise til rådighet for å håndtere atomhendelser og for å sørge for hurtig iverksettelse av tiltak for å beskytte liv, helse, miljø og andre viktige samfunnsinteresser.

Atomhendelser: ulykker og hendelser som følge av tilsiktede handlinger i fredstid og ved sikkerhetspolitiske kriser/krig.

Kriseutvalget skal: sørge for koordinert innsats og informasjon dersom det foreligger en atomhendelse eller når en atomhendelse ikke kan utelukkes, og denne kan ramme Norge eller berøre norske interesser.

Kriseutvalget har fullmakt til å iverksette forhåndsbestemte tiltak i tidlig fase av en atomhendelse.

Mattilsynet

Ved en atomhendelse

- Strålevernet mottar varsel om en hendelse.
- KU innkalles når leder eller et av medlemsetatene krever det.
- Leder for KU bestemmer beredskapsnivå (informasjonsberedskap eller høynet atomberedskap).
- Alle KUs medlemsetater er pålagt å kunne stille på Strålevernet innen to timer.
- KU har fullmakt til å innhente informasjon, data og prognoser knyttet til en hendelse, og å fatte beslutning og gi ordre om iverksettelse av tiltak i en akutt fase for å redusere konsekvensene av en atomhendelse.

Mattilsynet

Mattilsynets oppgaver og ansvar

- Bistå KU med innhenting og bearbeiding av informasjon og måledata.
- Iverksette tiltak for å forhindre radioaktiv forurensning av fôr, mat, dyr og fisk.
- Måle radioaktivitetsnivåer i fôr, mat, dyr og fisk.
- Iverksette nedføring og vurdere dyrevernmessige aspekter ved tiltak.

Mattilsynet

Mattilsynets ansvar forts....

- Gi kostholdsråd.
- Mht drikkevann:
  - 1) Å være rådgiver for kommunale eller statlige helsemyndigheter i deres eventuelle staborganisering.
  - 2) Som tilsynsmyndighet overfor vannverkseier mht å gi pålegg om tiltak.Mattilsynet beslutter hvordan tiltak på egne fagområder skal iverksettes.

Mattilsynet

Kort oversikt over de mest aktuelle tiltakene:

Før radioaktivt nedfall:

Tildekning av avling
Tildekke/beskytte avlinger som er høstet.
Flytte melkeproduserende husdyr innendørs en viss periode

Generelle tiltak etter nedfall

Omsetningsforbud – forhindre at forurensete innsatsmidler/næringsmidler kommer inn i næringskjeden

Jord/planter/vegetabiler

Tilsette kalk til dyrkbar jord og mark
Tilsette kaliumgjødsel til dyrkbar jord og mark
Tidlig innhøsting
Grunn pløying

Mattilsynet

Kort oversikt forts....

Animalske produkter

Tilsette cesiumbindere til fôr til melkekyr og kjøttproduserende dyr
Gi cesiumbindere til drøvtyggere, i form av store doser som varer lenge
Tilsette mineraler (bentonitter, osv) til fôr
Nedføring
Sanere melk
Sette ut saltsteiner som inneholder cesiumbindere
Levende dyr målinger
Endre slaktetidspunkt

Tiltak rettet mot samfunnet

Kostholdsråd
Merking av næringsmidler
Sette opp lokale radioaktivitetskontrollstasjoner som publikum selv kan oppsøke
Øke tiltaksgrenser
Råd om ikke å jakte/fiske/sanke bær osv

Mattilsynet

Hendelsen i Japan

- For første gang fikk vi brukt den faglige beredskapsplanen.
- Kriseutvalget (KU) var samlet og hadde daglige møter.
- Mattilsynet sin "krisegruppe" hadde daglige møter og Mattilsynet leverte daglige rapporter til KU.
- Siden hendelsen viste seg å ikke ha direkte påvirkning på Norge – så dreide arbeidet seg mest om å sikre at ikke forurensede matvarer kom inn i Norge, og man har fastsatt en forskrift om import av varer fra Japan.
- For Mattilsynet var dette en "nyttig øvelse", der vi så noen utfordringer i beredskapsplanen.
- Hendelsen skal evalueres og vi håper det medfører en ennå bedre plan for fremtiden

Mattilsynet

Veien videre.....

- **Evaluering av arbeidet i forbindelse med hendelsen i Japan.**
- **Arbeid med beredskapsplanen.**
- **Arbeid i gruppen som skal se på regelverket.**
- **Vurdering av Lorakonprogrammet, omfang, innhold og "nytteverdi".**
- **Starte en diskusjon om hvor stor kompetansen på radioaktivitet og næringsmidler skal være i Mattilsynet, og i hvilken grad vi skal bruke kunnskapsstøtteinstitusjonene.**

Mattilsynet